

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران استان آذربایجان غربی
مدرس علمیه حضرت زینب کبری (ع) ارومیه

جریان شناسی فرقه های انحرافی مهدویت در عصر حاضر

سمیه الهی^۱

چکیده

مقاله حاضر با عنوان « جریان شناسی فرقه های انحرافی مهدویت در عصر حاضر » به دنبال این مساله است که فرقه های انحرافی مهدویت در عصر حاضر را بررسی کند. جریان مهدویت، از جریان های مطرح در جهان اسلام است و در طول تاریخ اسلام امواجی از ادعاها در باب مهدویت را به خود دیده است. تحقیق در مورد این فرقه ها از آن جهت ضرورت دارد که امروزه استعمارگران برای گسترش حوزه قدرت خویش در سرزمین های اسلامی، اسلام به ویژه شیعه را، مانع مهم دستیابی به اهداف خود یافته اند؛ از این رو با بنیان نهادن فرقه های ضاله، زمینه سازی رشد و ترویج آن ها را در رأس برنامه های شیطانی خود قرار دادند. بر حسب این تحقیق فرقه های انحرافی مهدویت در عصر حاضر از مبانی نظری متفاوتی در باب مهدویت پیروی کرده و زمینه های گوناگونی باعث پیدایش و گسترش آنها بوده است. در این مقاله اطلاعات به روش کتابخانه ای گرد آوری شده و به مطالعه در منابع ادیان و فرق اسلامی و کتابهای مهدوی پرداخته و به این نتیجه رسیده که همواره کشورهای استعمارگر نقش اساسی در پیدایش و رشد فرقه های انحرافی داشته است.

کلید واژه ها: جریان شناسی ، فرقه های انحرافی ، مهدویت، کشورهای استعمارگر.

^۱ - طلبه سال سوم حوزه علمیه خواهران حضرت زینب کبری سلام الله علیها.

مقدمه

«فرقه» به معنای گروهی از مردم، و در اینجا گروه جدا شده از جمع امت است و مقصود ما از فرقه های انحرافی مهدویت، فرقه هایی هستند، که در موضوع مهدویت از امت اسلام جدا شده و دیگران را نیز به راه منحرف خود فرا می خوانند.

ادیان الهی و به ویژه دین مبین اسلام، پیوسته مورد دشمنی بدخواهان قرار گرفته و این دشمنی ها به گونه های مختلف بروز یافته است. یکی از مهم ترین آن ها راه اندازی فرقه های انحرافی است. بانیان مذاهب گمراه کننده کوشیده اند که راه انحرافی و باطل خود را مذهبی الهی و آسمانی معرفی کنند که همانند اسلام دارای اصول و فروع و نظام اجتماعی و تکالیف شرعی است، تا بدین وسیله، اهل ایمان را به دام بی دینی و بی ایمان بیافکنند و به اسم خدا و آخرت و کتاب آسمانی، مردم را از مسیر سعادت به گرداب هلاکت منحرف کنند.

با وجود تلاش گسترده امامان معصوم (علیه السلام) و اصحاب و شاگردان ایشان، در همان دوره حضور امامان، فرقه هایی گمراه پدید آمدند و در مسیر عقیده امامت شیعه، انحراف های بزرگی ایجاد کردند. چنان که جریان های منحرف به اسم مهدویت در گوشه و کنار سرزمین های اسلامی سر بر آورده، عده ای را گرد خود جمع کردند. اکنون این سوال پیش می آید که جریان شناسی فرقه های انحرافی مهدویت در عصر حاضر چگونه است ؟

هر چه قدر اسلام، مبانی ارزشی و عقیدتی اهل بیت (ع) در دنیا گسترش می یابد به همان اندازه هم مبانی ضد ارزشی و گرایش های ضد دینی گسترش پیدا می کند ولی آنچه در این عرصه مهم می باشد این است که این فرقه ها به صورت سازماندهی شده واز تشکیلات خاصی برخوردار هستند. حدود دویست فرقه انحرافی مهدویت هم اکنون در کشور فعالیت می کنند که از میان آنها بهائیت، یمانی و وهابیت شناخته شده اند.

با توجه به اینکه در عصر حاضر، شکل گیری فرقه های انحرافی، پیامدهای بسیار ناگواری برای اسلام و مسلمانان داشته است؛ از سویی سبب سست شدن عقاید مردم به ویژه عقیده ی مهدویت و انتظار، و به دنبال آن،

ظهور ناهنجاری های اخلاقی و رفتاری در جامعه اسلامی گردیده، و از سوی دیگر، سبب آشوب ها و جنگ های مذهبی در میان مسلمین شده است. همچنین وحدت و یکپارچگی امت اسلام را به خطر انداخته و در نهایت، زمینه را برای سلطه دشمنان اسلام بر کشورهای اسلامی فراهم ساخته است

بدین سبب ضروری است که فرقه های انحرافی عصر حاضر و انحرافات آن ها جریان شناسی شده به مردم و به ویژه نسل جوان معرفی گردد.

کتاب «آشنایی با فرق تشیع»، نوشته انجمن علمی ادیان و مذاهب به بررسی فرقه های انحرافی در شیعه و همچنین کتاب «درسنامه مهدویت» نوشته خدامراد سلیمیان در جلد (دو و چهار) به معرفی و زمینه شناسی جریانهای انحرافی در مهدویت پرداخته است .

این مقاله هم در نظر دارد با هدف راهبردی کردن و به صورت بنیادی ماهیت واقعی و روند شکل گیری و رفتار فریبکارانه و رشد آن ها را در جامعه ، به روش توصیفی-تبیینی و کتابخانه ای بررسی کند.

۱- مفهوم شناسی

«جریان» عبارت است از: تشکل، جمعیت و گروه اجتماعی معینی که علاوه بر مبانی فکری، از نوعی رفتار ویژه اجتماعی برخوردار است. بر این اساس، «جریان شناسی» عبارت خواهد بود از؛ شناخت منظومه و گفتمان، چگونگی شکل گیری، معرفی مؤسسان و چهره های علمی و تأثیرگذار در گروه های فکری، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی است.

«فرق» جمع «فرقه» به معنای گروهی از مردم است و در اینجا به معنای گروه جدا شده از جمع امت است. و مقصود ما فرقه های منحرفی هستند که در موضوع مهدویت از امت اسلام جدا شده و دیگران را نیز به راه منحرف خود فرا می خوانند.

«مهدویت» مصدر جعلی مهدی، به معنای مهدی بودن است. در اصطلاح، اعتقاد به ظهور مهدی (علیه السلام) را گویند که از جمله معتقدات اصولی مذهب شیعه اثنی عشری است و همان پدید آمدن حکومت عدل جهانی است. (تونه ای، ۱۳۸۸، ص ۱۱۷)

مهدی، هادی و مهدویت، از ریشه هَدَى و هدایت می باشد و به معنای هدایت بشر به سوی خداوند می باشد. «ذلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ * هَدَىٰ لِلْمُتَّقِينَ * الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ *» (بقره، آیات ۲، ۳) آن کتاب بی هیچ شک هدایت کننده پرهیزگاران است، کسانی که به غیب ایمان دارند» امام صادق (ع) در تفسیر این آیه فرمودند: متقین، شیعیان علی بن ابیطالب هستند و غیب، حجت غائب است (مجلسی، ج ۵۱، ص ۵۲)

«هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ..» (توبه، ۳۳) او خداوندی است که پیامبرش را با هدایت و دینی حق فرستاد تا آن را بر تمام ادیان پیروز گرداند، اگر چه مشرکان ناخشنود باشند.»

بر اساس این آیات و دیگر آیات مشابه، این حقیقت بدست می‌آید که مهدویت چیزی جز هدایت بشر بسوی خداوند در تمام زمینه‌های حیات بشری نیست. در واقع تمام انبیاء الهی، امامان، اولیاء الهی و عالمان دینی تنها برای هدایت انسان و اقامه دین بر روی زمین و تحقق سعادت انسان در قرب الهی آمده‌اند و تلاش نموده‌اند. این نهضت هدایت و مهدویت از ابتدای آفرینش خصوصاً از ابتدای خلقت آدم آغاز گردید و با ارتقاء سطح حیات بشر پیش آمد و در هر مقطع برنامه هدایت و سعادت در زندگی بر روی زمین را به بشر ارائه داد. آخرین مرحله از این برنامه هدفمند و سازمان یافته، تحقق حکومت جهانی حضرت مهدی (ع) می‌باشد که در آن دین الهی در سطح جهان در بالاترین سطح بر روی زمین تحقق خواهد یافت.

با این مقدمه حرکت تمام پیامبران الهی، مرحله‌ای از تحقق دین کامل بر روی زمین توسط حضرت حجت خواهد بود. «لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيداً (فتح، ۲۸)» امام صادق (ع) در تفسیر این آیه شریفه فرمودند: «این آیه در حق قائم آل محمد (ص) نازل شده است...» (مجلسی، ج ۵۱، ص ۵۰؛ ص ۲۰۸).

در این راستا تمام تعالیم انبیاء الهی، گزاره‌های تحقق مهدویت در طول تاریخ حیات بشر بر روی زمین بوده است.

۲- جامعه سازی مهدوی

در راستای تحقق حکومت جهانی حضرت حجت (عج) لازم است که تمام گزاره‌های دین در جامعه تحقق یابد. در واقع برای شکل گیری حکومت جهانی دین اسلام، باید مردم و جامعه نیز دین محور باشند و روش زندگی و جامعه انسانی بر اساس گزاره‌های دین شکل گیرد. تشکیل یک نظام و حکومت مهدوی به تنهایی قادر به پیاده کردن عدل و دین در جامعه و جهان نمی‌باشد. همان‌گونه که در زمان سلیمان نبی و پیامبر اکرم (ص) و امیرالمؤمنین، حکومت و نظام اسلامی شکل گرفته بود، ولی چون مردم و جامعه، اسلامی و دینی نبودند، تحقق کامل دین میسر نگردید. پس لازمه شکل‌گیری حکومت جهانی حضرت و تحقق کامل دین در جامعه و تشکیل جامعه جهانی مهدوی، جامعه سازی مهدوی می‌باشد. جامعه‌سازی مهدوی به معنای تحقق مدل زندگی دینی در

۲-۷- نیرنگ بازی و عوام فریبی

عوام فریبی بدین معنا است که شخصی به جای استدلال و اقامه برهان برای اثبات یک عقیده، سعی می‌کند از راه تحریک احساسات و هیجان‌های جمعی پیش رود و نوعی اقبال عمومی نسبت به نتیجه مطلوب خود به دست آورد. شخص عوام فریب، در صدد است به دیگران القا کند اگر سخنان او را نپذیرند، گویی با جمع مخالفت کرده است. در عوام فریبی مطلب، چنان به فرد القا می‌شود که می‌پندارد همه اطرافیان آن را پذیرفته‌اند و نپذیرفتن آن، جا ماندن از کاروان است (خندان، ۱۳۸۰، ص ۷۵) نمونه روشن آن، سخنان سراسر باطل و پوچ باب شیرازی است.

۸- پیامدهای جنبش‌های متمهدیان

آثار مخرب جنبش‌های مهدوی بر جهان اسلام، بیش از آثار مثبت کوتاه‌مدت آنها بوده است. نگاهی به روند تاریخی این ادعاها از صدر اسلام تا به امروز، گواه این مدعاست. این ادعاها، نیروهای جامعه اسلامی را در مسیرهای انحرافی به حرکت واداشت، افکار و اعمال بسیاری از مسلمانان را -دست‌کم برای مدتی- به خود مشغول کرد، جامعه اسلامی را به تشتت و فرقه‌گرایی کشاند، باعث پدید آمدن فرقه‌های انحرافی و مخالف اسلام شد، در مواردی به مخالفت مستقیم با شریعت نبوی انجامید، باعث سوء استفاده مخالفان اسلام و در مواردی مخالفان شیعه شد، مهدویت اصیل اسلامی را به چالش کشید، باعث رواج بدعت‌ها، تحریف‌ها، قشری‌گری‌ها و نفوذ عقاید خرافی در دین شد و... در اینجا برخی این آثار را به اختصار توضیح می‌دهیم.

۱-۸- رویارویی با اسلام

از پیامدهای مهم جریان متمهدیان، رویارویی با اسلام و شریعت نبوی است. در قرون اخیر، به‌ویژه با این پیامد بیشتر روبه‌رو هستیم. کسانی همچون بابیان، بهائیان و پیروان قادیانیه با همدستی بیگانگان و استعمارگران، عامل اجرای اهداف آنها شدند. برای نمونه، بابیان با سیاست گام‌به‌گام، ابتدا ادعای باییت از ناحیه مهدی حقیقی کرده، بعد از جمع مریدان، مدعی مهدویت شدند و درنهایت سر از مخالفت عملی با اسلام درآوردند. برخی از این

مهدی‌نمایان پا را از حد فراتر نهاده، ادعای پیامبری کردند و الواح و القائنات استعمارگران را تحت عنوان وحی در کتاب‌های خویش گرد آوردند. آنان با تأسیس مذهب استعماری خویش، احکام و تکالیف اسلام (همچون نماز، روزه، جهاد، امر به معروف و نهی از منکر و ...) را منسوخ و باطل اعلام کردند و بدین‌وسیله موانع بزرگ فسادکاری خود و اربابانشان را در سرزمین‌های اسلامی از سر راه برداشتند.

پس از آنکه جمعی از پیروان علی‌محمد باب دین اسلام را منسوخ اعلام کردند، او هم جرئت یافت و ادعای نبوت و آوردن شریعت جدید کرد. بهاء نیز همچون علی‌محمد باب، دین اسلام را منسوخ اعلام کرد. جایگاه خداوند در نظر بابیان و بهائیان به‌درستی معلوم نیست. گاهی کلماتی دال بر فردیت و یکتایی و صفات ذاتیه خداوند و حمد و ثنای او می‌آورند و در زمان دیگر خود را خدا و ربّ اعلی می‌نامند. آنان خاتمیت پیامبر اکرم (ص) را نفی کرده و پس از اثبات پیامبری خود، مقام نبوت خویش را بالاتر از مقام ایشان اعلام کردند. (بهاء، ۱۳۱۴ق، ص ۱۴۹، ۱۶۱ و ۱۶۴)

۲-۸- ایجاد تفرقه در جامعه اسلامی

یکی از این آفت‌های جنبش‌های مهدوی، ایجاد اختلاف در میان مسلمانان است. این حرکت‌ها باعث شد توان و نیروی واحد امت اسلام به جای اینکه صرف مسائل مهم و ایجاد تمدن عظیم اسلام شود، به درگیری‌های فرقه‌ای و گروهی فرو کاهد و به تحلیل رود. حرکت این مدعیان فرقه‌ساز باعث شد گروه‌های مختلف هرکدام گوشه‌ای و جنبه‌ای از اسلام را بگیرند و از ابعاد دیگر آن غفلت ورزند.

انگیزه‌های شخصی و جاه‌طلبی مدعیان و حامیانشان، آتش اختلافات را شعله‌ورتر کرد؛ زیرا با رسوخ این اوصاف در جامعه اسلامی، ریسمان محکم همیاری می‌گسلد و اراده‌های افراد سست می‌شود و هرکس تنها به فکر منافع شخصی خویش است. این متمم‌هیدیان با جمع کردن عده‌ای به دور خویش، نیروی متمرکز جامعه اسلامی را به سستی و اضمحلال کشاندند و به استیلاي دشمنان اسلام بر جوامع مسلمانان یاری رساندند. نمونه‌های بارز آنها فرقه‌های وهابیت، یمانی و بهائیت است. (فقیه حقانی، ص ۱۱۹ - ۱۱۸)

۳-۸- خشونت شدید و ایجاد ناامنی

خشونت فوق العاده وهابی های افراطی بر کسی پوشیده نیست سیل خونی که در کربلا از شیعیان به راه انداختند، و غارت اموال و ویرانگری شهر کربلا راهمه به خاطر دارند .

خشونت در جوهر تعلیمات وهابیت است، و دلیل آ « هم برداشت غلطی است که از کفر و ایمان و توحید و شرک دارند و به آسانی هر کس را متهم به شرک می کنند .

ثمره این خشونت در عصر ما طالبان سپاه صحابه و بعضی از گروههای دیگر مانند القایده است. که هر کدام از اینها تصویر زشتی از اسلام در اذهان جهانیان ترسیم کردند و ضربه ای جبران ناپذیر به اسلام زدند. (مکارم شیرازی، ۱۳۸۴، ص ۱۷)

نتیجه گیری

با توجه به تحقیقات انجام گرفته در پژوهش حاضر نتیجه به دست آمده این است که فرقه های انحرافی مهدویت در عصر حاضر با استفاده از روایت های غیر معتبر، تقطیع و گزینش روایت و تحریف و دستکاری محتوای آن سود جسته و سعی بر اثبات ادعای خود نموده اند . مستکبران عالم، همیشه به دنبال سلطه بر مسلمانان بوده اند؛ ولی اسلام و تعالیم متعالی آن، مانع زیاده خواهی و استثمارگری آن ها بوده است. استعمارگران برای شکستن این سد آهنین و برداشتن این مانع بزرگ، هر دسیسه ای را طراحی می کنند. از جمله می کوشند با راه انداختن فرقه های انحرافی، مردم مؤمن، ولی ناآگاه را به اسم دین و دینداری، گمراه کنند؛ همان طور که در مواردی، فرقه های منحرف موجود را پشتیبانی می کنند. استعمارگران و دشمنان اسلام از تمام زمینه های اختلاف افکنی و فرقه سازی در جهان اسلام؛ خصوصاً در ایران، حمایت پنهان و آشکار نموده اند تا بدین وسیله هم اصل امامت و ولایت را دچار خدشه سازند و هم مهدویت را اندیشه ای موهوم جلوه دهند.

فهرست منابع

۱. قرآن کریم
۲. ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، تهذیب التهذیب، حیدرآباد دکن، دائرة المعارف النظامیه، ۱۳۲۷ق
۳. ابن خلدون، عبدالرحمن، المقدمه، بیروت، دارالکتب اللبنانی، ۱۴۲۰ق
۴. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، تحف العقول، ترجمه اتابکی، قم، دارالحديث، ۱۳۸۳
۵. اسد علی زاده، اکبر، چالش های فکری و سیاسی وهابیت، قم، مرکز پژوهشهای صدا و سیما، چاپ دوم ۱۳۸۶
۶. بغدادی، عبدالقاهر، الفرق بین الفرق، تهران، اشراقی، ۱۳۷۶
۷. بهاء، حسینعلی، اقدس، بمبئی، ۱۳۱۴ق
۸. بهشتی، محمد، ادیان و مهدویت، تهران، کورش کبیر ۱۳۴۲
۹. پاک، محمدرضا، «مهدویت در غرب اسلامی»، مؤسسه آموزش عالی باقر العلوم (ع)، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۲۷ ش
۱۰. تونه‌ای، مجتبی، موعودنامه، میراث ماندگار، قم، ۱۳۸۸
۱۱. جعفریان، رسول، حیات فکری و سیاسی امامان شیعه، قم، انصاریان، ۱۳۸۳
۱۲. حمد الفتلاوی، مهدی، سقوط اسرائیل، بوستان کتاب، قم، ۱۳۸۶
۱۳. خاوری، اشراق، تلخیص تاریخ نبیل زندگی، نشر آثار امری، ۱۳۲۵
۱۴. خندان، علی اصغر، مغالطات، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۰
۱۵. دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ج ۱۰، تهران، مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی،
۱۶. راثین، اسماعیل، انشعاب در بهائیت پس از مرگ شوقی ربانی، مرو، مؤسسه تحقیقاتی راثین، بی تا
۱۷. روحانی، حبیب، چهره واقعی وهابیت، مشهد، آستان قدس رضوی، چاپ هشتم، ۱۳۸۶
۱۸. سلیمیان، خدامراد، درسنامه مهدویت، ج ۴، قم، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (ع)، مرکز تخصصی مهدویت، ۱۳۸۶
۱۹. شهرستانی، محمد بن عبد الکریم، الملل والنحل، بیروت، دارالمعرفه، ۱۴۱۰ق
۲۰. صافی گلپایگانی، لطف الله، منتخب الأثر فی الامام الثانی عشر، چ دوم، قم، معصومیه، ۱۴۲۱ق ۲۰- صدوق، محمد بن علی بن حسین بن بابویه، کمال الدین و تمام النعمه، ترجمه محمدباقر کمره‌ای، بی جا، اسلامیه، ۱۳۷۸
۲۱. طبرسی نوری، حاج میرزا حسین، نجم الثاقب، قم، مسجد مقدس جمکران، ۱۳۷۵
۲۲. طوسی، ابی جعفر محمد بن حسن (شیخ طوسی)، الغیبه، قم، مؤسسه معارف اسلامی، ۱۴۱۱ق
۲۳. قیهی، علی اصغر، وهابیان، به نقل از تاریخ نجد، صبا، بی تا
۲۴. فقیه حقانی، موسی، تاریخ تحولات سیاسی ایران، تهران، مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۸۱.
۲۵. قمی، شیخ عباس، منتخب مفاتیح الجنان، مترجم الهی قمشه ای، نشر جلیل، ۱۳۸۰
۲۶. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۵۱، بیروت، مؤسسه الوفاء، ۱۴۰۳
۲۷. مکارم شیرازی، ناصر، وهابیت بر سر دو راهی، قم، مدرسه امام علی بن ابی طالب (ع)، ۱۳۸۴